
Îndreptări arheologice.

Câte ceva despre religia militarilor din castrul roman de la Bologa/Resculum

Nicolae GUDEA

Cuvinte cheie: Bologa, castru, monumente votive, culte religioase.

Keywords: the Bologa fort, votive monuments, religious cults.

Ce-mi place cel mai mult în lumea arheologilor și istoricilor și admir cu nedisimulată uimire sunt arheologii de birou, cei care stau la masa de lucru, citesc sau studiază anumite teme și apoi croiesc teorii și ipoteze în legătură cu lucruri, obiecte, date pe care nu le-au văzut cu ochii proprii, nu le-au pipăit, dar despre care emit teorii și ipoteze, respectiv interpretări sui generis.

Cam așa am ajuns și la subiectul lucrării de față. Trudind din greu să alcătuiesc o monografie complexă a castrului de la Bologa/Resculum (jud. Cluj) m-am lovit, printre alte probleme și de cea a religiei militarilor din castru. Drept urmare am trecut la verificarea a ceea ce s-a scris și în literatura de specialitate (pe baza descoperirilor mele) și anume cartea lui M. Popescu (*Popescu 2004*) și a Athaliei Ștefănescu-Onițiu (*Ștefănescu 2009*), ambele abordând religia militarilor din Dacia, dar în maniere total diferite.

Ambii autori și-au redactat „sintezele” după ce au elaborat și publicat studii mai mici despre religia militarilor din diverse castre sau așezări antice din Dacia, în diverse epoci sau pentru aspecte diferite din viața militară. Trebuie să subliniez faptul că Athalia Ștefănescu are (din acest punct de vedere) mai multă experiență în domeniu.

M. Popescu se ocupă în chip firesc și cu dovezile privind religia romană din castrul de la Bologa, la p. 225-226. La puținul text dedicat subiectului am câteva obiecții:

- nu am înțeles de ce o cohors I Brittonum „devant s’integrer la fortification de Buciumi”!!! a construit castrele de la Bologa și Moigrad. Este o formulare din inventica franco-română în domeniul arheologiei provinciale daco-romane. Sfătuitoarii autorului, fie francezi (la care ignoranța poate fi scuzată), fie români (cam în afara temei!) au contribuit deci la erorile tehnice, dar și la produsul general cam de tip „studentesc”. Unitatea I Brittonum nu a avut nimic comun cu castrul de la Buciumi; aplica cu inscripție cu numele unității a fost găsită în stratul de secol III. În articolul despre cohortă (*SCIVA 28, 1977, p. 133*) spuneam că s-ar părea să fie datată timpuriu, fără a preciza ce înseamnă timpuriu. Dar cu o frază mai în sus scriam că unitatea a fost „cazată” la Bologa imediat după cucerire. Credeam că lucrurile sunt clare. Este evident că unitatea a fost mutată la Porolissum (de la Bologa) după reformele lui Hadrianus, unde deja existau cel puțin două castre de pământ.
- autorul menționează corect (p. 225-226) cinci inscripții (!), două statuete, un tipar de lut cu inscripție pentru un Genius, un altar pentru Nimfe și trei inscripții pentru cultul imperial. Destul de corect.
- nu am înțeles însă de ce M. Popescu îl citează pe C.C. Petolescu (*Petolescu 2002*) când vorbește de trupele de la Bologa, când opera lui Petolescu a fost tipărită la 20 de ani după ce eu monografiasem aceste unități, la care C.C. Petolescu nu a mai adăugat nimic esențial. Mi se pare o greșeală de metodologie. Dar poate că în Franța maestrul lui M. Popescu încep invers aranjarea bibliografiei în notele de subsol! Poate că în România nu se știe și avem de a face cu inovație!

Nicolae GUDEA, Universitatea „Babeș Bolyai” Cluj-Napoca, e-mail: ngudea@gtc.ubbcluj.ro